

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 17.

Sibiu, Mercuri 10/27 Martiu.

1880.

Societate istorica, archeologica si de cultura in comitatulu Hunedórei.

Acésta societate s'a infintiatu cu inceputulu acestui anu. Onor. comitetu reprezentatu prin dnii dr. juris Franciscu Solyom Fekete cá presedente si Robertu Kun cá secretariu alu societatiei, ne facura si noue onórea de a ne transmite unu exemplariu din statutele acelei societati istorice si archeologice etc., invitandu-ne totu-odata prin adresa din 11 Febr. a. c. a conlucrá spre ajungerea acelu scopu, pe care locuitorii acestei tieri si anume inteligenti'a romanésca nu ar fi trebuitu se'lu pérda nici-odata din vedere.

Fórte nemeritu observa comitelulu din Dev'a, cá comitatulu Hunedórei este una din cele mai memorabili parti ale patriei nóstre. „Monumente nenumarabili din tóte timpurile antice se afla acolo resipite sau si ascunse in sinulu pamentului. Unulu din scopurile societatiei este, cá se le scape de perire, se le descopere si adune. Regiunea Hunedórei inse nu este memorabile numai pentru alu seu trecut. Locuitorii sei au insusiri care te surprindu; scenari'a regiunei este cea mai frumoasa; bogati'a sa in produsele naturei destinate nu numai pentru nutrementu si vestimentare, ci si pentru scopuri industriale, este sau ar trebui se fia cunoscuta la toti. Tóte acelea calitati astépta fórte de multu, cá se li se afle undeva unu interprete, care se le sciá dá valórea loru cea adeverata.“

Una din notele caracteristice principali a le culturei si civilizatiunei genuine, adeverate, la popóra si la individi, este interessulu ce pórtá pentru originea si trecutul loru. Din mare nefericire toema calitatea acésta este cea mai rara la popóra si la individi. Cei mai multi ómeni considera istori'a cá ocupatiune cu totul nefolositoria, cá perdere de timpu, éra altii o au cá din gratia, pentru lectura de lucsu; istoria sau fabula, la ei este totu una. Popóra intregi nu sciú cine au fóstu protoparintii loru si de unde au venitu. Vei aflá multime de persóne, care nu sciú nici macaru cine au fóstu parintii parintiloru proprii, pentru-cá ce pasa cailoru, cine au fóstu mosii loru.

Necumu in Transilvani'a si Ungari'a, dara in

tóta Europ'a, cu esceptiune dóra de Greci'a propriu disa si de Itali'a, nu'mi veti numi alta regiune, care se se póta laudá cu mai multe urme classice decâtu le are comitatulu Hunedórei cu invicinatulu comitatu alu Albei inferiore si cu partea inferiore a Banatului.

Dacii, locuitori ai Daciei, sunt cunoscuti in istoria din dilele lui Iuliu Cesare si ale lui Octavianu Augustu, cá poporu fórte bellicosu si potente, carui nu'i lipsia nici cultur'a si civilizatiunea intr'unu gradu considerabile, cá-ci altumentrea cum ar fi potutu elu dá peptu de nenumarate-ori cu Rom'a domn'a lumei si cu legiunile ei, pàna candu sub Domitianu o umilise si la platire de tribut?*) Apoi domni'a daciloru cu resiedinti'a loru a fóstu concentrata in comitatulu Hunedórei.

Dela Traianu incóce capital'a daca Sarmisegetusa se prefacú in capital'a Romei sub nume de Ulpia Traiana. Acea capitala a tieriei nu a fóstu numai pe unde se vede astadi saraculu satu Gradistea, ci ea a fóstu una din cele mai mari, pàna unde se vedu prin pregiuru comunele Ohaba, Clopotiva si Suseni (Malomviz), cum si pàna pe la Pesteanu si Ostrovu. Propriu Castrum la care romanii fi dicu Cetate, au avutu o periferia de 1200 stanjini si afara din acela multime nenumarate de monumente, temple, basilice, amfiteatre, aqueducte minunate. Inse si mai departe, in tinutulu Hunedórci de astadi, de acolo pàna in Murasiu la Dev'a si in strimtórea dela Dobr'a, incóce pàna preste Orasci'a, totu este plinu de monumente. Cu miile s'au devastatu si nimicitu acolo pe locu prin vandalismulu celu mai selbaticu, alte nenumarate s'au dusu in strainatate si totu au mai remasu nenumarate. Cea mai numerosa colonia romana a fóstu in acésta regiune, s'au bucuratu de drepturile cetatieniloru din Rom'a, si i s'a datu onórea de a se numi: Colonia Ulpia Traiana Sarmisegethusa, Augusta Dacica. Poporatiunea càta nu se tinea de resiedentia, adeca provincialii din colonia, compunea Municipium, avea Jus italicum, si se bucurá de multe prerogative.

*) Nobilitatus cladibus mutuis Dacos. Tacitus Hist. 1. 2.

A urmatu intunecimea migratiunei poporaloru selbatece; dara dela secolulu 15-lea inainte comitatulu Hunedórei isi recastiga éراسi o parte considerabile din vechi'a sa celebritate si gloria, sub escelent'a dinastia a Corviniloru. Cetatea Hunedórei ve spune restulu, éra istori'a v'a conservatu faptele loru, pe care inse voi le-ati datu uitarei.

Au urmatu turburările reformatiunei. Dumne-dieule, càta materia bogata de invetiatura nu s'ar potea culege din acei 140 de ani ai lupteloru religiose. Aceia carii voru fi cititu mai de curendu numai informatiunile date de domnulu canonicu Constantinu Papfalvi in foisior'a acestui diariu dela Nr. 2 pàna la Nr. 8, au potutu vedé, ce campu largu mai stà deschisu pentru istori'a si archeologi'a tieriei nóstre in acelu singuru comitatu.

Este mai bine de unu secolu, de candu unii barbati eruditi si intiepti s'au incercatu se scótia la lumina documente si monumente, atátu din tier'a intréga, càtu si mai virtosu din comitatulu despre care ne este vorb'a; càtiva din ei isi castigara merite neperitóric pe acestu terenu; dara la deslégarea unoru probleme atatu de mari se ceru poteri finantiali multu mai considerabili, decâtu ale unoru particulari, si nu la toti le dà man'a se'si sacrifice partea cea mai mare a venituriloru proprie, cá unu c. Jos. Kemény sau Samuilu Kemény, in cercetari istorice si archeologice.

Societatea istorica si archeologica, din Dev'a invita pe toti patriotii la conlucrare, éra noi repetimu aci ceea ce amu mai observatu si alta data: Acesta este unu terenu din acelea, unde nu incapu nici rivalitati nationali si confessionili, nici urgii de natura politica. De aceea salutamu infintierea acestei societati cu caldura si ii dorimu prosperare si viétia lunga. Cu alta ocasiune vomu reproduce unu estrasu din statutele societatiei.

B.

Inarmarile russo-francese si Prusso-Germani'a.

Diariulu „Norddeutsche Allgemeine Ztg. autorisatulu organu alu principelui de Bismark, au publicatu mai dilele trecute unu articolu fórte remarca-

Foisior'a „Observatoriului“.

Episóde din viétia episcopului Joanu Popp de Lemeni.

(Prefatiune.)

A fi trecutú cineva prin trei facultati de sciintie cu progresse eminente, a fi fóstu professoru de filosofia, si istoria, 13 ani parochu si protopopu in Clusiu, 10 ani canonicu si secretariu episcopescu, vicariu capitulariu, 16 ani episcopu, 12 ani a fi petrecutu in exiliu amaru, si a nu sci de unde a venitu acelu barbatu in midiuloculu romaniloru transilvani, ar semnificá mai multu decâtu indolentia, ea ar fi o despretiure condannabile a vietiei, a istoriei bisericesci si nationale. La care poporu ceva civilisatu si ajunsu la consciinti'a de sine, se mai vede o nepasare cá acésta? Bunu ori reu, unu barbatu care avuse destinatele unui numeru de aprópe 700 de mii romani 16 ani in manile sale, unu barbatu care a trecutú alaturea cu acestu poporu prin tóte atrocitati ale aniloru 1848—9, trebue se ocupe si elu unu locu nu numai in istori'a bisericésca, ci si in cea nationale, care nici cá se póte serie cu fidelitate, fara a respectá biografi'a lui.

Unulu din barbatii de acea gravitate a fóstu si episcopulu Joanu Popu de Lemeni, unulu din individii cei mai persecutati in dilele sale. Sunt 19 ani de candu Joanu Lemeni s'a mutatu din acésta vale a la crimeloru. Se póte cá órbele pasiuni si preocuparile omenesci inca nu s'au astemperatu; dara din contimpuranii lui càti au mai remasu? candu chiaru din elevii sei mai vedemu numai pre càtiva petrecéndu între noi cá nisce óspeti caletori in alta lume? Daca se voru duce si aceia, cine se mai lege trecutulu cu prezentulu, cine se ne lase memoriale, se conserve traditiunile generatiuniloru?

Unu compatriotu alu episcopului Joanu Lemeni, fóstu mai multi ani professoru, 18 ani parochu si vicariu

in periodulu archieriei sale, apoi canonicu in Blasiu, la rogarea nóstra binevoi a ne permite, cá se scótemu dintr'unu memorialu scrisu de domni'a sa mai multe momente din viétia episcopului Lemeni, cu adaosu cá se le amplificamu cu alte date autentice, pe care le vomu fi adunatu si noi din anii teneretieloru pàna la mórtea lui Lemeni. Nu va fi acésta o biografia scrisa in tóta regul'a, dara asia cum va esi, dupa opiniunea nóstra érá timpulu cá se védia odata lumin'a cu atátu mai virtosu, cá fara informatiuni de coprinisulu acestora nici chiaru evenimentele fatali si in multe respecte decisive din 1848/9 nu se potu intielege.

I. Originea. Studiele.

Episcopulu Joanu Lemeni, seu dupa cum se scriá odata, Papp de Lemeny, a fóstu nascutu in comun'a Desmiru, comitatulu Clusiu in 23 Aprile 1780 din parinti nobili. Parintele seu, totu cu numele Joanu, a functionatu cá oficialu subalternu in comitatu. Elu avuse trei fii si trei fice. Joanu a fóstu primogenitulu. In etate de siepte ani fu datu la scólele normale din Clusiu, si ceva mai tardiu la Blasiu, unde érá institutori parintii hieromonachi din ordinulu S. Basiliu, care si in acea epoca se mai aflau in stare buna. Junisiorulu Joanu Papp de Lemeny s'a intorsu éra la Clusiu pentru classile humanióre, apoi totu acolo trecu prin facultatea filosofica si prin cea juridica; a castigatu si bursa in seminariulu asia numitu alu S. Josifu.

Din protocólele scolastice si din atestatele aflate intre acte se vede, cá Joanu Papp de Lemeni a fóstu in tóte clasele si in tóte ramurele de sciintia totu din cei mai eminenti. Din acésta inpregiurare camaradii sei inventasera o gluma dicéndu'i adesea: Mei Joane, tu ai furatu mintea si dela fratii tei. Acésta se intielegea asia, cá fratii sei Josifu si Ladislau invetiau reu la scóla. Védiendu preotimea romano-catholica, atátu cea de miru, càtu si monachii piaristi atâtea calitati frumóse si diligentia mare la tenerulu Joanu; ilu indemná la tóta ocasiunea cá se intre in clerulu loru, care a recrutatu, si mai recrutéda pàna in dio'a de astadi multi

tineri romani din cei mai buni, intocma precum inolase si popimea calvinésca intr'unu periodu de preste 140 de ani dintre romani asia, cá dintre familii de popi romanesci calviniti se mai afla si pàna in dio'a de astadi in successiune continuata. Romanii numai luterani nu s'au facutu, din cauza cá sasii n'au cercatu nici-odata se'si inmultiesca nationalitatea loru cu romani. Joanu Papp de Lemeni respundea inse la toti, cá elu este prea decisu a intrá la facultatea theologica si a se preoti, inse numai in ritulu greco-orientale, in care s'a nascutu, s'a baptisatu si a crescutu; si acésta adaogea elu, „o voui face cu atátu mai virtosu, cá toema clerulu romanescu are cea mai mare lipsa de ómeni trecuti prin mai multe ramuri de sciintia. Numai in acelu singuru casu s'ar induplecá se tréca la clerulu romano-catholicu, daca nu l'aru primi in celu greco-catholicu“

Dupa absolvarea studiiloru juridice, candu renumitulu prof. Fortini i a datu absolutoriulu, a intrebatu pe Lemeny, cá ce vocatiune si-au alesu, elu respunse, cá preoti'a daca va fi primitu. Italianulu Fortini, unu caracteru singulariu, care venia in conflicte dese cu aristocratii si cu calugarii, replica: „Plus de te suposuissem; si te „non, nequidem Diabolum suscipient.“ — Acestu Fortini pe care credú cá acum fórte pugini sunt carii l'au cunoscutu in persóna, a fóstu unu italianu de principiele Josefíne, pentru sciintiele sale filosofice si juridice renumitu, dara despre alta parte in intielesulu celu mai adeveratu unu omu, la care se póte aplicá terminulu „Sonderling“ din limb'a germana. Daca ar fi descrisu cineva faptele, cuventele si tóta purtarea lui Fortini, ar face unu volumu de anecdote. Elu cá filosofu tóte la despretiua, numai banii si victulu bunu nu, in care nu érá ertatu se fia uitate galuscele celea de 1/2 punctu, pe care elu le numea Diftongi. Din nenumeratele curiositati de ale lui Fortini vomu memorá la loculu acesta numai unele, din care se va cunósce omulu intregu.

Fortini absolvandu cursulu juridicu in universitatea dela Vien'a, in tempulu imp. Mariei Theresiei a datu instructiune archiducelui Franciscu, care dupa aceea a imperatitu cu o intieptiune rara, in tempurile celea

bilu, pe care ilu reproducem si noi la loculu acesta, de orece elu este chieamatu a face óresi-care lumina asupra situatiunei incordate si nervóse ce domnesce de presinte intre cele doue mari state nordice. Articolulu mentionatu suna asia:

„In partea vestică a fruntariei rusesce s'au propusu noue fortificari se va inconjurá adeca Kosowo cu forturi si se va preface intr'o castra intarita. Se mai dice inse, că la calea ferata Petersburg-Varsiovi'a, la Bialystock si Grodno, se pregatescu lucrari de intarire. In cercurile competente nu pôte esistá vr'o ingrijire de unu atacu alu Germaniei asupra Rusiei: fara nici unu scopu inse nu se potu incepe astfelu de lucrari de fortificatiune. Celu d'antaiu motivu ar fi, a face pe poporulu rustru se credia, că Rusi'a se teme de unu atacu alu Germaniei. Daca va succede se face acésta inpressiune nu mai este nici o greutate de a schimbá acésta iritatie in o inamicitie contra vecinulu disu amenintatoru. Daca ar fi adeveratu că planurile rusesce contra Germaniei, planuri de alu caroru propagatoru trece ministrulu de resbelu Miljutinu, voru fi amanate numai pana ce se va gati Franci'a, s'ar vedea in aceste fortificatiuni contra unui vecinu pacinicu pregatiri pentru o basa sigura a unui resbelu contra Germaniei. Napoleon I, dupa cum se scie, a disu că Europ'a in intervalu de 50 de ani va deveni séu republicana, séu casacésca. Acesti 50 ani fireste că au trecut, au trecut si 60, inse totusi este batatoru la ochi, că unu cunoscétoru că Napoleon I privia pe Francesi si Russi cá singurele popóra cuceritóre, ne-multumite cu tierile loru, si cari aspira la domni'a universală. Acésta nici nu este fara o basa órecare, dupa cum ne arata istori'a. Nici Franci'a nici Russi'a n'au fostu vr'odata amenintate de Germani'a; Russi'a a fostu atacata de Poloni'a si Svedi'a, cari astadi nu o mai potu face, ér' Franci'a in resbelele cu Germani'a n'au fostu nici odata partea atacata. Inarmarile colosale ale ambeloru state, cari apasa asupra celeilalte Europe nu potu fi considerate deci, decâtu pe bas'a unei politice agresive.“

„Nord. Allg. Ztg.“ primi dupa aceea urmatorulu articulu, venitu precum se dice, din o parte „demna de respectatu“, că intempinare la cele de mai susu:

„In Nr. 90 alu fói ei d-vóstră se coprinde unu articulu de fondu, care din presupunerea, că gubernulu rustru are intentiune se fortifice Kowno, ajunge la conclusiunea, că prin acésta se pune basa la unu resbelu agresiv in contra Germaniei. Noi nu tinemu acésta conclusiune de justa. Cu acelasiu dreptu s'ar fi potutu conchide si din fortificarea orasieloru Königsberg si Posen că Prussi'a are intentiuni agresive in contra Rusiei, intru ceea ce de siguru n'ar fi avutu dreptu. Fortificarea graniteloru este o institutiune, care o face ori ce statu, care n'are granitie intarite de la natura, séu déca 'i lipsescu ici-colea, pentru a isi asigurá esistenta contra schimbarilor viitorulu. De aceea acelu statu nu trebe se aiba o politica anumita contra vecinulu seu. Russi'a inainte de 1812 n'a fostu, in decursu de o jumetate de secolu si mai bine in positiune de a se teme de unu pasu ostilu din partea Prusiei; cu tóte acestea in anulu 1812 s'a facutu o invasiune mare, cum n'ar fi crediutu

nimeni cu 20 sau 10 ani mai inainte. Daca ar fi fostu Kowno atunci unu locu fortificatu, Napoleon I n'ar fi tinutu acolo revist'a istorica a armatei, si pôte că n'ar fi potutu face nici campani'a in casulu acela. Că continuarea resbelulu pana la Moscwa a fostu prim'a lovire a caderei imperiului napoleonicu este unu ce neinsemnatu pentru espunerea nóstra. Voimu se probamu numai, că din fortificarea fruntarieloru nu resulta o tendentia ostila in contra vecinilor, ci numai trebuinti'a obiectiva de a garantá siguranti'a propria prin mijlóce proprii. Suntemu cu totul pentru articulu din Nr. 90, că adeca nici Russi'a nici Franci'a nu au motivu de a se teme de unu resbelu agresiv alu Germaniei. Nu suntemu inse de parere că lipsindu acésta temere ar potea dá Rusiei motivu de a isi lasá fruntariile deschise. Din punctu de vedere politicu sunt posibile mai multe combinatiuni, conformu carora intarirea liniei Niemen ar potea fi de insemnatate pentru Russi'a, fara că ea se cugete la unu atacu alu Germaniei, séu contra Germaniei. Daca ar fi fostu intarita fruntari'a vestică a Rusiei la anulu 1831, insurectiunea din Varsiovi'a de si ar fi eruptu, totusi n'ar fi avutu sperantie si planuri mai intinse. Noi speramu, că si intre Austri'a si Russi'a nu se va turburá pacea. Daca inse in contra vointiei ambeloru guberne, totusi s'ar nasce unu conflictu, fia din caus'a afaceriloru orientale, fia din alta cauza, n'ar fi óre atitudinea poporatiunei polone, ce locuesce sub sceptrulu rustru, pendinte de insemnatatea si de positiunea fortificatiunii, a armatei russe din Poloni'a si Litvani'a? Se potu ivi si alte conflicte din caus'a nestatorniciei institutiuniloru lumesci, cari necesitésa fortificarea orasiulu Kowno, fara că se se presupuna ruperea amicitiei de atatia ani dintre ea si Germani'a. In totu casulu credemu că ori-ce statu are dreptu de a isi intari fruntariile sale asia, că se fia in stare a se aperi singuru; potemu deci dice: „hanc veniam damus petimusque vicissim“.

Din Moldov'a.

— Jasi, 12/24 Februaru 1880.

(Urmare si fine din Nr. 16.)

Cātu ar fi fruntasiulu de fruntasiu, ba chiar' primariu se fia, candu saluta pe unu individu descriu mai susu, séu pe unu boieru, elu nu cutésa se salute altfelu, decâtu: „sarutamu man'a cocóne!“ că-ci la din contra va fi tratatu cum nu s'a asteptatu. — Apoi mai au cutesanti'a multi din ciocoi se dica: „tieranulu la noi e lenesiu! O! nu ve faceti pecate, prin inculparea acésta, mai mari decâtu acele care le comiteti storcându'i sudórea, inpedecându'lu de a'si lucrá si elu campulu, că se aiba mütrementulu pentru elu si famili'a lui; oprindu'i si din dreptulu seu pentru munca etc.

Dreptulu pentru munca! pare că audu esclamanu pe multi: Dar'! dreptulu pentru munca; pentru-că se intempla de vine câte unu nefericitu la câte unu boieru; — respectu esceptiunei! — si se ofera la lucru in modulu urmatoriu; dar' sei ascultamu cum se invoiescu.

Tieranulu: „Cocóne! fiindu-că eu septeman'a asta sum liberu, vreu se'ti lucresu, daca ai lipsa la campu, séu la ori ce vei avea lipsa.“

mai viforóse. Acestu imperatu in a. 1817 visitandu tierile coróni sale, in lun'a lui Augustu catra cap-tu mai multe dile a petrecutu in Clusiu, luandu cuartiru in palatulu gubernatorelui Georgiu conte Banfi. Imper. sciea că si Fortini lui se afla aici, si vedindu că nu se presenta, si-a descoperitu cugetulu că voiesce se'lu védia; dara gubernatórele i response: „La mandatulu Majestatiei Vóstre nu va veni, dara ilu voiu chiamá la mine, si Majestatea ta vei intra in tempulu candu eu voiu conversá cu densulu. Asia s'a si intemplatu, că-ci Fortini se purtá cu multa reverentia cătra Banfi; candu observa inse că Imperatulu vine, se scóla si dice: „Tu Banfi, „quare me decepisti? An tu nescis, quod ego „non amem istum caesarem? Nam ille comedit meos „aureos cum suis schaedis bancalibus,* si cu acésta lasandu'i s'a si departatu. Fortini adeca se iritase fórte pentru bancrut'a si valvarea finantiale din 1811, de prin care a suferitu mare dauna, avendu procesu cu famili'a arména Gyertyáni.

Gubernatorulu G. Bánffy invitá mai desu pe professorulu Fortini la prandiu, cu acea ocaziune óspeti magnati si consiliari guberniali aveau pasiune se faca cu elu glume gróse si se dispute despre lucruri, asupra carora Fortini cugetá pôte că nimeni in Ardealu; si fiindu-că ceia nu'lu lasá in pace, elu sculandu-se dela mésa se departá dicundu lui Bánffy: „Alegeti óspetii mai bine, nu invitá si magari la més'a ta.“ La studenti infruntá in terminii cei mai tari „mojici'a secuiesca,

*) Pe romanesce: Mei Bánffy! Pentru ce m'ai insielatu? Au nu scii tu, că eu nu iubescu pe acestu imperatu, că-ci mi-a mancatu galbinii mei cu biletele sale de bance? . . .

Boieriulu: „Bine! te primescu sub conditiunile cutare séu cutare etc.“

Tieranulu se pune la munca. Sambata sér'a séu Dumineca vine la boieru si dupa ce a asteptatu cu capulu descoperitu in ograda, si câte 1/2 de di, ilu róga se'lu socotésca si se'i platésca dreptulu seu, fiindu-că vrea se se duca acasa. Ce face boieriulu? Se mira! se minunésa! cum de vrea tieranulu se'lu parasésca, candu boieriulu mai are inca multu de lucru! Tieranulu îi response: „Cocóne! eu m'am angajatu numai pana astadi, fiindu-că cu atâtea dile nu eram datoriu la nimeni. De mane inse trebe se 'mi lucresu mie, si astfelu eu nu pociu remanea la lucru d-tale pana vei ispravi, pentru-că dta poti se dici pana la tótna totu asia, că inca nu ai ispravitu; apoi eu diu nu m'am legatu pana vei ispravi dta totu lucru.“ Boieriulu insa ilu silesce, antaiu cu binisiorulu, apoi mai aspru, dupa aceea cu amerintiari, si daca tieranulu e „natangu“, atunci boieriulu ilu dá scurtu si simplu pe pórtă afara cu observatiunea: „Se nu te mai vedu pe mosii'a mea!“ Daca bietulu tieranu se indupleca a mai lucrá inca o septemana cu conditiunea espressa: numai pana sambat'a viitóre! apoi patiesce si atunci totu ceea ce s'a disu mai susu. In acestu chipu s'a intemplatu de au lucratu tieranii la boieru si câte o luna, fara se'si primésca plat'a loru drépta.

Se inputa tieranulu că e perfidu. Perfidu! Dar' cum se pôte pretinde dela unu omu care pururea a fostu nedreptatitu, că se mai aiba incredere in cineva, séu se nu caute si elu se insiele pe cine pôte? Am vediutu si eu exemple de insielatiuni, care me doru si pe mine, dara mi-le pociu esplicá bine, dupa ce sciu si cunosc din esperienti'a unei vieti intregi, că in Moldov'a gangren'a (luparea) mincianei au strabatutu prin tóte clasele, in catu necum tieranii, dara nici popii loru, ei intre ei, nu au cea mai mica incredere. Apuca unulu dela altulu că lupii. Dar' pe langa tóte acestea, elu e gata a'si dá bucatu'a dela gura aceluia pe care'lu vede in lipsa. Tieranulu nostru intr'adeveru, s'ar' poté numi o enigma; pentru-că s'are dintr'o estremitate intr'alt'a. Elu este perfidu, neincreditiu, lacomu pana la stricatiune si risipa, candu pune man'a pe lucrurile altuia; si din contra: elu este bunu, induplecatu, crede prea usioru; adese-ori gata de a'si dá ce are mai bunu la casa, primitoriu de óspeti. Elu possede multe calitati, pe care nu le mai affi la alte popóra.

Dar' daca are defectele aratate si altele mai mari, cine e de vina, decâtu inpilatorii lui? Cine altii, decâtu aceia cari cauta numai se profite din sudórea lui si totu atunci, candu „tieranulu este mai reu sugrumatu de nevoi?“

Este prea adeveratu ce a scrisu „Romanulu“, că munc'a tieranulu se 'speculéza prin jidani si de cătra jidani. Pare că zace unu blastemu pe acésta biata tiara, că se nu se póta face nimica fara amesteculu jidaniloru. Proprietarii si arendasii vedu si simtu reulu ce provine dela jidani, si cu tóte aceste nu se potu desbará de ei. Jidanii insiala pe proprietari adese-ori cu sutele de galbini, si totu se servescu mai departe de aceiasi insielatori. Si daca le observi (chiaru eu am facutu observatiuni): „pentru ce nu se desbara de unu asemenea insielatoriu, că-ci acela pôte se'lu insiele din nou?“ boieriulu response: „La o economia mare nu se pôte se nu si pagubimu“. Ei bine! dar' candu se intempla de gáscle tieranulu trecu preste brazd'a imasiulu boierescu — nu in tiarina, pentruce, séu le inchide si nu le dá pana tieranulu se obliga a'lu despagubi — de si nu au facutu nici o paguba, prin dile de lucru, séu le inpusca fóra mila?

Jidanulu este angajatu de boieru, se prinda in mreje'a sa pe catu va poté mai multi tierani, dandu-le rachi, pe care apoi trebe se'lu platésca cu munca. Apoi cum pôte pretinde boieriulu dela tieranu, că se bea rachi catu de multu, că se 'i fia datoriu cu munca, si totusi tieranulu se nu se imbete?

De candu s'au inpropriatitu tieranii, in multe sate au remasu fara boi, séu in casulu celu mai bunu, din 4 boi au remasu cu doui. Si acésta din mai multe cause. Pe unii, chiaru daca boieriulu a fostu omulu lui D-dieu, i'au ajunsu atâtea nenorociri si li-au storsu o multime de plati ce a fostu siliti se faca, pana au saracitu. La alte mosii proprietarii au cugetatu in sine: „Asteptati voi tioparlani, v'ati inpropriatitu pe pamentulu meu, dar' ve voiu aduce eu la sapa de lemn, in catu ati dori se fiti clacasi din nou!“ Acei proprietari apoi au pusu tóte petrile in misicare, pana ce si-au implinitu dorinti'a. Apoi orbi că aceia, nu vedu ei, că daca au ruinatu pe tierani, urmédia si rui-

(Va urmă.)

narea lor propria; pentru-că cine va lucra pământul candu tieranulu muncitoriu nu mai are putere*)? După acestea calamități apoi usurarii jidani si-au făcut si ei datori'a pentru a seraci pe tieranu.

Midiulócele cele mai infernale care au contribuit mai multu la ruina si nenorocirile tieranilor sunt următoarele: Am vedutu la unu sat tierani, cari neavendu ce manca s'au dusu la arendasiu se cumpere papusioiu pe munca; — căci bani nu aveau. Vechilulu (provisorulu) merge la magazia (hambariu, granariu) se le dea. Inse papusioiulu era mucedu, inca si lipite graunțiile unele de altele. Tieranulu se cumpere bucate incinse, pe care nici rimatorii nu le-ar manca cu placere. Vechilulu inchidea granariulu cu cuvintele: „cui ii place, bine, cui nu, se esa afara!”

Dar fómee, inamiculu celu mai teribilu, silea pe tieranu se musce in merulu celu amaru. Cocóne Petrache! dar' cum dati dimerli'a (ferdel'a)? „Diece lei si jumătate vechi.” — „Saraculu de mine! Dar' mai josu nu se póte, căci vedi cum sunt de stricati?” „Nici o par'a!” Ce se faca bietulu flamendu? Cumpara că nu ave in catrau. Si ce credeti, cu ce pretiu platea tieranulu? Muncea la machin'a de treieratu cu mancarea lui, si i se socotea diu'a cu unu leu si optu parale. Adeca: tieranulu trebuia se lucrede aprópe 9 dile, că se platésca o dimerlia seu 10 ocale de graunție mucedu. Se nasce acuma intrebarea: óre i ajungea tieranului dimerli'a acésta pentru hran'a lui singuru, pana o platea cu munca? Dar' famili'a lui ce manca, cu ce traiá? — Dara pe langa acestu nutrementu precum l'am descrisu, cum erau tratati lucratorii dela machina? Au fostu pururea desmerdati cu biciulu si cu alte midiulóce.**)

Crudimea proprietariloru si a arendasiloru atata e de cumplita, in catu sémána fórté multi din ei cu plantatorii de bumbacu, de zaharu si altele din Americ'a, unde inse atrocitățile lor au trebuit se incete in urm'a resboiului de 4 ani.

Eata unele exemple:

Este a se face sau a se repara unu iazu (troianu), dara e tómná seu primavéra rece, seu si chiaru érna mai moderata, in sa totu destulu de rece, că se inghiatie ap'a. Se scotu tieranii la lucru, unii cara pamentu pentru inpluturi, éra altii trebue se intre in apa pana in brâu, adese ori si mai afundu, si trebue se lucreze in apa pana sér'a! — Este unu lacu cu pesci. Vine unu jidanu se cumpere pescele; seu este chiaru arendasiulu iazului cu pesci. Scóte tierani la pescuitu (se intielege dati de proprietariu seu de arendasiulu mosiei). De e caldu, de e frigu, tieranulu e silitu se intre in apa candu cere trebuinti'a. Apoi mai pretinde cineva tieranu sanatosu; mai dica cineva că e lenesiu! — Am trecutu Putn'a primavér'a, candu undele sale erau turbate de ap'a ometului topitu, si pe la margini erau sloi inghiatiati din nóptea precedentă. Unu bietu tieranu a trebuit se mérga prin apa pana sub-siuri inaintea diligenciei, că se arete vadulu. Eu m'am ingrozitu si am refusat a remanea in diligencia, ci mi-a trimisu conductorulu unu surugiu cu unu calu liberu. Am trecutu calare prin apa cu picioarele ridicate pe spetele calului, si totusi mi s'au udatu picioarele. Voin continuá.

Filipescu.

Din Comitatulu Severinului.

(In caus'a fonduriloru.)

— Bozovicu, 21 Febr. n. Scirile de prin regiunile nóstre de aicea sunt asia de rari, in catu mai că s'ar potea compara cu acelea, cari vinu din tempu in tempu, despre descoperiri facute in regiunile Africe. Dara ce ne-aru si ajutá acelea, de órece ore-cari intreprinderi in interessulu nostru nationalu, se paralisédia si se nimicescu directe.

Asia s'au intemplat cu scól'a nóstra confessionala superióra, déjà incetata, si asia si cu fondulu nostru granitiareescu.

Cá inse incordările nóstre in aceste cestiuni importante se nu remana numai intre noi, ci se fia cu-

*) Curatu asia facura si in Transilvani'a, mai facu si astadi multi proprietari orbiti de D-dieu, cu scopu că dupace voru saraci pe tierani, se le cumpere densii locurile. Urmarea in cele mai multe casuri este, că dintru odata cu tieranii saracescu si ei, pana ce li se punu mosile la toba, pe care apoi le cumpara jidovii, capitalistii din Austri'a si Prussi'a, cari le iau si fetele, si bancele straine. Vedi pe fiacare di in Monitorulu of. dela B.-Pest'a. Dara in Transilvani'a orbi'a boierésca se póte esplicá la o suta de casuri din optudiei, si din ura nationala. Not'a Red.

**) Aci differimu. In Transilvani'a tieranulu este maltratatu reu prin tragere in judecata, candu la subprefectu, candu la tribunale, cu vina fóra vina, dara biciu si palma nu mai capata, căci chiaru si unu grafu ori baronu ar riscá se si-o ia inderaptu dela tieranu, scuturata si indesata. Li s'au intemplat si la unele cocóne, că se ia dela bucatarese palma pentru palma. Red.

noscute si de celalaltu publicu romanu, imi permitu a ve aduce mai pre largu următoarele la cunoscentia.

Cu vreo cátiva ani inaintea delaturarei sistemului, la initiativ'a catoruva barbati s'au facutu pasii necesari, pentru infintierea unei scóle superióre aicea, pe spesele nóstre; dara incercările de atunci, că si altele poste-rióre, au remasu fóra nici-unu resultatu. Se parea că si cum puternicii dilei s'aru camu teme, că romanii au se sórba cultur'a cu lingur'a mare, si le voru turburá ap'a.

Vediendu că pre acésta cale nimicu nu se póte castigá, si venindu granitiarii nostri in posesiunea fondului granitiareescu, s'au deschisu aicea cu concessiunea autoritatiloru confessionale o scóla confessionala superióra cu privire la §. 6 alu prea inaltului rescriptu regescu din 9 Juniu 1872, care in traductiune suna:

„Fondulu granitiareescu pentru educatiune si cultura, apoi fondulu granitiareescu generalu, trebue se se inpartia in proportiunea sufletelor conscrie, intre comunele singuratiche, cu acea restrictiune, că atingerea capitalulu numai cu permissiunea ministeriului reg. ung. se póte face.”

„Cu venitele dispune comun'a, in marginile legii, inse numai spre scopuri de educatiune, humanitarie si de economia populara.”

Inse observandu gubernatorii nostri, că interessele fondului se intrebuintadia spre scopuri confessionali, nu numai că s'au opritu acésta, ci se dispusesse si replatirea sumelor déjà spessate spre sustinerea acestei scóle.

Dupa ce acésta scóla nu a fostu recunoscuta că institutu de cultura, tóte protestările, tóte rugările nóstre pana la cele mai inalte locuri, n'au ajutatu nimicu, fondulu s'au declarat de fondu politicu; dara nici atatu n'au ajunsu. Ingamfatulu Csorba Akos, care pre atuncea portá agendele vicecomitelui, au mai adaosu, că noi suntemu posesorii fondului, éra elu e poruncitoriu preste acesta.

Sub aceste inpregiurari scól'a nóstra a trebuit se incete, si ne aflamu intr'o stare care ne duce spre selbatacire.

De abea vediuara contrarii incetarea scólei nóstre, se si pusera pre picioare, a'si infintia o scóla dupa placulu lor; au si conchiamatu o conferentia, asistandu la aceea intre altii mai multi invetiatori si unii preoti, cari toti, afóra de unulu, au trambitiatu dupa voi'a conducatoriloru siedintiei.

Ce resultatu va avea cererea acestei conferentie, nu se scie, dara sperantia este, că prin ingrijirea altora, caus'a nóstra scolara se va deslegá multu mai favorabilu, decâtu cum s'au proiectatu.

Trecendu la cestiunea fondului nostru granitiareescu, trebue se recunósca ori-si cine, că banii au putere atractiva.

Acésta au fostu caus'a, de fugitulu vicecomite Pausz cu ai sei, voiau se-si aróge pre fondulu nostru mai multu dreptu, decâtu posesorii lui.

Averea fundationala, dupa ce prin prefacere in bani gat'a, au perdutu sute si mii de floreni, s'au inpartitu intre singuratecele comune.

Descoperinduse inse, că fondulu pre la comune se administra fórté reu, că s'au datu inprumute, de a caroru replatire nici vorba nu mai póte fi, că pre la unele comune chiaru si capitalulu s'au atacatu, — si alte cause, — reprezentanti'a comitatului a cautatu unu modu, spre o manipulare mai corecta, pre de o parte de a feri fondulu de ori-cari perderi, éra pre de alta parte, a inteimeá mijlóce mai corespondiátore, spre scopuri de cultura si umanitate.

Deci s'a incercatu a se aduná capitalulu sub administrare centrala, in modu cum se administrédia alte fundatii.

Atatu au trebuitu: gubernatorii comitatului — póte că voindu se aibe bani in abundantia la dispositiunea lor, au intrigatu, că se traga manipularea baniloru sub man'a lor; éra reprezentanti'a comitatului, mirosindu scopulu lor egoisticu, a decisu, că averea aceea se fia administrata prin insii proprietarii ei; mai la urma fondulu au remasu si mai departe, in administrare la comune, caroru li s'a interdisu aspru, că venitululu fondului nicidecum se nu cutedie alu dá spre scopuri confessionale.

In urm'a urmelor s'au licuidatu starea fondului, prin o comisiune anume alésa; s'au constatat manipulare defectuósa, au primitu asupra'si, a introduce o administrare mai buna, a asigurá fondulu de ori-ce perderi; inse nimicu nu s'au facutu, asigurarea inprumutelor si incassarea capitaleloru dela debitori nesiguri pre cale judecatorésca nu s'au efectuitu; ba stamu inca mai reu decâtu inainte; chiaru si obligatiunile despre capitalele inprumutate, nu se afla la comune, si nici nu se scie unde sunt.

Prin descoperirea defraudariloru in comitatulu nostru se vede pre deplinu intentiunea reutatósa a fostiloru administratori, in ale caroru mani éra se cadia administrarea fondului nostru. Pentru-cá macaru pre viitoriu se fimu scutiti de ori-cari pericole, ar fi de celu mai mare folosu, déca fundatiunea acésta granitiarésca, s'ar pune sub nemijlocit'a privighiare a reprezentantiei pentru administrarea paduriloru — a caroru valóre se urca la milióne de floreni — infintandu-se pre langa comitetulu administrativu unu „Exactoratu”, cu missiunea de a controlá administrarea fondului, a introduce o comptabilitate uniforma si mai corespondiátore, si prin aceea a pune capetu ori caroru abusuri.

Unu Almajanu.

— Not'a Redactiunei. Noi deteramu locu cu tóta placerea la aceste informatiuni venite din acea regiune prea puçinu cunoscuta romaniloru, din cauza că si acésta arunca óresicare lumina asupra desolatelor ei inpregiurari; asiguramu inse pe dnulu corespondente,

că se cere neasemenatu mai multa lumina, informatiuni multu mai ample, basate pe acte publice, care si existu si se potu castigá. Nu potemu fi nicidecum de parerea dlui corespondente, că descoperirile pe calea publicitatiei nu aru fi folositu locuitoriloru. Ori-catu se fia de cerbicosu unu despotismu, si ori-catu se se arate de curagiosu, experiéntia diurna ne spune, că de lumina totu se teme. In casulu de façia inse mai vine si intrebarea, că óre la regularea, sau mai exactu, la respirarea fonduriloru granitiarie din acelu comitatu, nu voru fi portatu vina grea chiaru si proprietarii lor. Noue ni se spune de acolo din locu, că cei mai culpabili in casulu acesta sunt chiaru romanii.

Monarchulu, totuodata că beliduce supremu, ce potea se faca mai bine, mai intieptiesce si mai parintesc, decâtu se le comande cum le-a comandatu: Nu ve risipiti pe nimicuri frumósele fonduri adunate pre catu tempu ati fostu soldati granitari; educatiunea si cultur'a vóstra se ve fia scopulu vostru supremu. De fonduri se nu ve atingeti; intrebuintati numai interessele etc.

Monarchulu inse facuse si mai multu; prin comand'a generala c. r. invitá pe ordinariatulu din Caransebesiu, că (inainte de a cadé graniti'a sub ministeriulu ungurescu) se ingrijésca pentru unu regulamentu scolasticu si se'lu inaintedie că proiectu prin aceeasi comanda spre confirmare prea inalta. Cautati responsulu in archivulu episcopescu dela Caransebesiu, că'lu veti afla. Se dice, că ordinariatulu a denegatu comandai generale competentia de a se mai amestecá in afacerile acelei poporatiuni, dupace ea éra destinata a se dá sub administratiunea civile, éra de alta parte informá pe scaunulu metropolitanu dela Sibiu. Au trecutu mai multe luni si comand'a generale vediendu că clerulu nu voiesce se dea nici-unu responsu, a compusu ea insasi prin ómenii sei unu regulamentu, pe care l'a si introdusu in modu provisoriu, éra candu cu transpositiunea actelor la ministeriulu ungurescu, a trecutu si acelu regulamentu in manile lui, spre cea mai mare bucuria a dlui Trefort, care nu a perdutu timpulu, ci l'a supusu la dieta că se'lu prefaca in lege. Pe acésta cale scólele din fostulu regimentu fusera declarate de comunali, neconfessionali, éra candu totusi unu protopopu esi la o comuna se aléga invetiatoriu, subprefectu primi porunca se'lu arunce in arestu iapreuna cu candidatii sei.

Ce au disu atunci proprietarii fonduriloru? Declaratau ei cu taria si perseverantia, că voru scóle confessionali, sau incai nationali romanesci, in multimea comunelor curatu romanesci? Si ce pasi voru fi mai facutu ordinariatele? Responsu póte că veti aflá la tóte acestea in archivulu dela Caransebesiu si in celu dela Sibiu, anume intre anii 1872 si 1875. Se nu se fia facutu scóle confessionali, daca nu ar fi voitu poporatiunea, dara incai se se fia ascuratu perfectu fondurile, care dupa informatiunile mai dincóce nu sunt numai 250 mii, ci trecu la 400.000 fl., = 1 milionu de franci.

Scótetii actele la lumina; alergati in ruptulu capului, precum alérga serbii, croatii, cum au alergatu Nasaudenii si Orlatianii, de si acesti din urma inca au comissu erori gróse mai la inceputu, sub absolutismu, din care cauza au perdutu muntii, si acuma se uita cu jale, cum ii dau altii in arenda.

Corespondentie particulare ale „Observatoriului”.

— (Estrasu din corespondinti'a dela Piscoltu in Ungari'a.) Dn. corespondente arata, că trecundu dsa că comercianti prin comitatulu Sabolciu si ajungendu in comun'a Ér-Kéniz, unde se afla parochia gr.-catholica, a descaltatu pentru dejunu; éra cu aceea ocaziune audi pe poporeni vaierandu-se, că parochulu lor ar fi datu veniturile acelei parochii la altulu in arenda, pe langa contractu inchiatiu in tóta regul'a, din care cauza comun'a biserícésca, pe langa ce suferu greu din punctu de vedere materiale, apoi le este si rusíne că sunt tractati că ori-ce obiecte de arenda; deci ómenii adunati se consultau, cum ar potea se scape de acea batjocura si inpilare.

— Ar fi fostu prea bine, daca dn. corespondente ar fi aflatu celu puçinu dat'a timpului de candu se va fi inchiatiu acelu contractu curiosu. Noue nu ne intra in capu o istoria că acésta; dara nu ne prea miramu, căci in dilele nóstre se intempla si in Ungari'a o multime de „minuni”, mari si mici. Sciamu pana acuma, că de ex. inainte de a scapá bulgarii de imediat'a jurisdictiune a patriarchului Anadoliei, tóte episcopiile din Bulgari'a s'au datu in arenda totu numai la calugari recomandati de pasi'a respectivu si anume de gubernatorii vilayetelor (Vilaete-provincii).

Nu ne indoiimu nici-unu minutu, că ordinariatulu respectivu va scóte la lumina casulu acesta, daca nu prin protopopu, prin altu cineva.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Sofia Pascu cu ficele ei Livi'a maritata Becineaga si Valeri'a, precum si Joanu Becineaga, advocatu in Versietiu, cu ánim'a sfasiata de dorere anuntia mórtea multu-iubitului lor sociu, respective parinte si socru

Filipu Pascu,

advocatu, carele in urmarea unui morbu indelungatu in 6 Martiu 1880 st. n. la 7 óre deminétia in alu 59 anu alu etatei sale au adormitu in Domnulu!

Remasitiile pamentesci s'au inmormentatu in cimiteriulu gr.-or. din locu, in 7 Martiu st. n. la 4 óre dupa amiédiedi.

Versietiu in 6 Martiu 1880 st. n.

Fie'i tierin'a usióra si memori'a eterna!

— (Invitare). Subscribul comitetu are onóre a invitá prin acésta pe onoratu publicu romanu din Sibiu si giuru la Petrecerea cu dantiu, ce se va dá in sal'a dela „Imperatulu romanu“ in sér'a de 13 Martiu st. n. 1880.

Venitulu eventualu este destinatu in parti egale pentru fondulu „Reuniunei romane“ de cantari din Sibiu si pentru ajutorarea inundatiloru.

Bilete de intrare à 1 fl. de persóna se voru aflá in dilele de 11 si 12 Martiu dela 3—4 óre p. m. in localulu „Asociatiunei transilvane“, strad'a Cismadiei Nr. 7 si sér'a la cassa, precum si la cassariulu Reuniunei romane de cantari dlu Romulu Petricu.

NB. Totu acolo se voru distribui si biletele pentru loge cu pretulu de 3 fl. 50 cr. pentru logea mare, si 2 fl. pentru logea mica. Inceputulu la 8 óre sér'a.

Comitetulu arrangeatoru.

— (Balu filantropicu.) In 13 Martiu a. c. se va dá in Blasiu unu balu filantropicu in sal'a „Otelului nationale“ in folosulu fondului pentru ajutorarea studenților lipsiti in casu de morbu. Pretulu intrarei pentru persóna 1 fl. v. a., pentru familia 2 fl.

Oferte marinimóse se primescu cu multiamita si se voru cuitá pre calea publicitatiei.

Blasiu, 3 Martiu 1880.

Pentru comitetulu arrangeatoriu:

Georgiu Vlása. Georgiu Munteanu.

— (Balu) in 6 Martiu, st. n. se va arangea unu balu in sal'a gimnasiala din Bradu. Venitulu e destinatu pentru fondulu bibliotecei gimnasiului rom. gr.-or. din Bradu. Entreé: de familia 2 fl., de persóna 1 fl. Ofertele atatu in bani cátu si in carti sunt a se tramite la dnulu Constantin Costinu prof. gimn. si la tempulu seu se voru publicá.

Bradu, in 20 Februaru 1880.

Comitetulu arrangeatoriu.
Corpulu didacticu.

— (Reuniunea romana de cantari si musica din Oraviti'a) va dá in 14/2 Martiu a. c. in otelulu „Corón'a“ unu balu mascatu impreunatu cu productiunea corului vocalu a urmatóreloru piese comice-umoristice: I. Botezulu, quartetu comicu, cantatu sub conductulu masceloru. II. Cisl'a séu adunarea betraniloru. Satira, quartetu si solo umoristicu. Eminentulu compositoriu romanu dl. C. G. Porumbescu a avutu amabilitatea a concede reuniunii reproducerea acestei piese escelente.

— (Mórte causata prin bucuria.) Consiliariulu minist. din B.-Pest'a d. Márffy, au avutu ainregistrá in septeman'a trecuta mai multe intemplari inbucurátore. Ministrulu in considerarea meriteloru sale i facú o gratificatiune de 1000 fl.; mai de parte fu inaintatu la rangulu de primu consiliariu ministerialu si in fine fu decóratu cu ordinulu leopoldinu. Din incidentulu acesta inbucurátore d. Márffy dete o serata in locuinti'a sa propria la care participara mai multi amici intimi ai familiei sale. Óspetii se aflau la cina in cea mai vesela dispositiune. In momentulu candu domnulu casei se ridicá pentru de a tineá primulu toastu, soci'a sa dete unu tipetu si palida cá mórtea recadiu in fotoliulu seu. Óspetii se sculara indata dela locurile lor, sarira la densa, dar' ea nu mai potú respunde la nici una din intrebarile ce i se faceau, pentru cá erá — mórta. In urm'a marei bucurie pe care o incercase, ánim'a ei i se fransese. Si bucuri'a póte deci fi periculósa.

— (Distinctiune.) A. S. R. principele Carolu au bine-voitu a acordá medali'a Bene merenti class'a I urmatóreloru persóne:

D-lui C. Bozianu, unulu dintre primii fundatori ai facultatiei de dreptu din Bucuresci si pentru meritele sale scientifice-juridice; d-lui N. Cretulescu, unulu dintre primii prof. ai scólei de medicina si pentru operile sale scientifice-medice; d-lui C. Esarcu pentru operile sale literarie si istorice; d-lui V. Maniu pentru operile sale istorice si filosofice; d-lui J. N. Sioimescu pentru serierile sale dramatice.

— (Pensionarea d. A. T. Laurianu.) In siediñt'a din 19 Februaru st. n. a camerei deputatiloru din Bucuresci s'au primitu proiectulu de lege, prin care se acórdá d-lui A. T. Laurianu o pensiu de 250 l. n. pe luna pe langa pensiuena lunara de 493 lei 93 bani, ce are dejá. Acésta pensiuene este transmissibila sociei sale pàna la mórte si fiiceii sale pàna la maritisiu.

— (O esplosiune de dinamitu in renumit'a monastire din Chievu.) Dejá de mai multe luni, i se serie diariulu „Vossische Zeitung“, nihilistii tramitu pe la tóte monastirile mai bogate din Russi'a provocári anonime amenintiátore, cá se dea sume mari

de bani „pentru sant'a cauza a eliberarei poporului rusescu din sclavia“, si a le depune la unu locu anumitu. Monastirea dela Chievu n'au datu ascultare acelu amenintiari, ci scrisorile le au tramisu regulatu ministrulu de politia, consiliariulu de statu d. de Hübbenet. In nóptea din 19 Februaru se facú in monastire o esplosiune cu dinamitu si puține momente dupa aceea intréga acea aripa a monastirei in care se aflá renumit'a tipografia, litografia si bibliotec'a, erá incendiata. Pericolulu erá cu atátu mai mare, cá gerulu fiindu mare, ap'a era inghiatiata si foculu erá ajutatu de o furtuna infricosiata. Se temea cá intregu Chievu va arde. Pre langa chiliele calugariloru si magazinele monastirei au mai arsu intrég'a tipografia, precum si bibliotec'a, ce contineá manuscripte, carti si documente renumite rari si vechi; fórté puține carti au potutu fi scapate. Acésta perdere va fi simtita fórté viiu de lumea intréga a literatiloru si cu deosebire a istoriografiloru romani, de órece acea biblioteca dela Chievu pastrá documente fórté pretióse, relative la istori'a Romaniei de astadi.

— (Date biografice despre noul dictatu alu Russiei.) Generalulu rusescu Loris-Melikow Michael Tarielowici nobilu de Lori, unu districtu alu Tiflisului, s'au nascutu la 1 Ianuariu 1826 la Tiflis, fiu alu unui comerciant arménu de origine nobilu, si-au primitu educatiunea sa in scól'a junkeriloru de garda din Petersburg, au intratu apoi la anulu 1843 cu rangulu de cornett in regimentulu husariloru de garda din Grodno, la anulu 1847 au functionatu cá adjutantu alu generalelu Woronzow in Caucasu si au participatu cu gloria la luptele de acolo. La 1851 au ajunsu maioru, la 1854 au comandatu, cu rangulu de colonelu la asediarea Carsului, o legiune compusa din diferite semintii; dupa cucerirea acestei fortaretie au fostu denumitu gubernatoru alu aceleia si generalu-maioru, la 1863 generalu-lieutenant, 1865 generalu-adjutantu, la 1875 generalu de cavaleria si atasiatu cu acestu rangulu marelui duce Mihailu comandantulu generalu, alu armatei din Caucasu. In anulu 1876 au fostu denumitu comandantu alu armatei din Armeni'a. Dupa multe schimbări ale norocului de resbelu, Melikow reportá in 15 Octom. 1877 victori'a dela Aladjadag, care au fostu decisiva pentru resbelulu din Asi'a. In 28 Novembre au ocupatu Carsulu si au invinsu in 4 Decembre in lupt'a avuta la Erzerum. Dupa incheierea pazei au fostu redicatu la rangulu de comite. In a. 1879 Loris-Melikow au fostu denumitu gubernoru alu distr. Volg'a langa Astrachanu, in care erupese pestilentia. Dupa incetarea pestilentiei in 20 Aprilu anulu trecut au primitu postulu de gubernoru generalu alu Charcowului, pentru cá investitu cu plenipotentie fórté estinse, se suprima conspiratiunile nihilistice, care se aratasera mai inversiunate in acelu gubernamentu.

Astadi generalulu Loris-Melikow este dictatorulu Russiei si prin urmare a dou'a persóna dupa imperatulu Russiei, despre care se póte acuma dice, cá au abdicatu la grati'a si disgrati'a generalelu seu de origine arménu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

Februaru st. v. 1880.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	1. 102.— b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ 107.— „
Obligatiuni dominiale cu 8%	„ 99. ³ / ₄ „
— Creditu fonciariu ruralu cu 7%	„ 95. ³ / ₄ „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 89. ³ / ₄ „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 96.75 „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ 50.40 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„ 96.75 „
Prioritati cu 8%	„ 109.75 „

Neoplant'a.

1875.

Medalie de argintu.

Seghedinu.

1876.

Medalie pentru merite.

CLOPOTE DE TÓTA MARIMEA pe langa ficsarea prealabila a sune- teloru lor.

Cu deosebire recomanda clopotele gaurite, inventate de densulu, alu caroru sunetu este mai josu decâtu alu celor de constructiunea vechia si care, fiindu de 100 puncti, sunt asemenea celor de 140 puncti de constructiunea vechie.

Se afla totudeauna in depositu clopote, dela marimea cea mai mica pàna la 50 chilogr., precum si de proasce portative si de mana.

Se recomanda pentru comande cátu de multe

Antonie Novotny
in Timisióra.

(4) 6—12

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's THE'A CURATITÓRE DE SANGE

antiartritica si antireumatica

a lui (1) 5 25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austri'a de josu),

a fostu folositu in fórté multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, in contra reledoru invecitate si permanente, a raneloru care puróieza neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburu secsnale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, infatureloru de ficatu si spina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintieloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiaturu, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, inpotentiei la barbati si pólele albe la femei, morbariloru scrofulóse, infaturi ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete inpartite in 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr. Pentru de a se apará de falsificata, se se caute cunoscutele marce brevetate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Bilantiulu Institutului de creditu si de economii „Albin'a“

cu 31 Decembre 1879.

Active :	Passive :	(8)
Cass'a in numerariu fl. 34.179.04	Capitalu socialu, 3000 actiune à fl. 100 — anume	
Moneta „ 998.50	1000 actiuni fl. 100000.—	
Portfoliulu	2000 actiuni cá fondu de	
schimburi de banca . . fl. 486.675.13	garantie alu scrisuri-	
schimburi si obligatiuni	loru fonciari „ 200000.—	fl. 300000.—
dela reun. de creditu „ 36.321.50	Fondulu de reserva alu actiuniloru	21262.12
„ 522996.63	Depuneri pentru fructificare	593293.42
Inprumuturi pe ipoteci „ 41672.70	Fondu de garantia ale reuniuniloru de	18285.60
Credite ficse „ 82119.34	creditu	
Inprumuturi pe efecte „ 1882.—	Inter. fond. de garantia ale reuniuniloru	5090.88
Efecte, dupa specificatiune „ 6703.75	de creditu	
Debitori si interese restante „ 65011.41	Fondu de reserva ale reun. de creditu	408.81
Realitati „ 25177.61	Fondu de garantia alu crediteloru ipotecari	1079.50
Fondu de garantia alu scrisuriloru fonciari	Inter. fond. de garantia alu crediteloru	
schimburi de banca . . fl. 87535.60	ipotecari „ 83.99	
efecte dupa specifica-	Creditori „ 1098.26	
tiune „ 113075.01	Dividende neridicate	1861.—
„ 200610.61	Interese anticipate pro 1880	7807.80
Mobiliariulu „ 2466.44	Profitu curatu	33300.01
dupa amortisare de . . „ 246.64		
„ 2219.80		
fl. 983571.39		fl. 983571.39

Sibiu, 31 Decembre 1879.

Elia Macellariu m. p., Grigoriu Mateiu m. p., Visariunu Romanu m. p., Romulu Petricu m. p., membru de directiune. membru de directiune. directoru executivu. comptabilu.

Subsemnatulu comitetu am esaminatu bilantiulu presentu si confrontandu-lu cu registrele principali si ausiliari ale societatii purtate in buna ordine, l'am gasitu in consonantia cu aceleasi si in tóta regul'a.

Sibiu, 7 Martiu 1880.

Comitetulu de revisiune:

Dr. Josifu Hodosiu m. p. Augustu Senor m. p. Dr. Aurelu Brote m. p. Joanu Cretiu m. p.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**

Tipariulu lui **W. Kraft.**